

4. Ларін М. Захист прав споживачів: світовий досвід // Юридичний Вісник України. – 2015. – № 10. – С. 11.
5. Іваненко Л. Реалізація права споживачів на придбання товару належної якості // Право України. – 2003. – № 8. – С. 73-75.
6. Рабінович А. Право людини на якісні продукти харчування: нормативно-юридичний механізм його забезпечення в Україні (загальна характеристика) // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 8. – С. 105-108.
7. Колісникова Г. Особливості цивільно-правового захисту прав споживачів // Право України. – 2008. – № 3. – С. 100-102.

Лях В.М.

студент;

Пилипенко С.А.

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри,*

Національна академія внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА САМОЗАХИСТ У СФЕРІ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Об'єктами самозахисту можуть бути особисті немайнові права, зокрема право на життя, свободу, особисту недоторканість, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на недоторканість особистого та сімейного життя, право на повагу честі, гідності, на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на недоторканість житла, свободу пересування тощо.

Уже традиційним став розгляд серед заходів самозахисту особистого немайнового права необхідної оборони та дій у стані крайньої необхідності. Під час необхідної оборони можуть захищатися життя, свобода, особиста недоторканність, таємниця особистого життя, недоторканність житла тощо. Характер посягання, його спрямованість, про яку свідчить поведінка нападника, інтенсивність нападу визначають також характер дій особи, яка обороняється, окреслюють можливу шкоду, якої може бути нею завдано. У разі посягання на життя правомірним є заподіяння будь-якої шкоди, оскільки життя є невід'ємним благом, найвищою цінністю.

У цьому випадку постає питання щодо розміру шкоди, яка може бути заподіяна нападнику під час захисту від посягань, що не пов'язані із загрозою життю особи, зокрема, під час захисту від зґвалтування. Дійсно у ст. 7 КК УРСР 1960 р. зґвалтування визнавалося тяжким злочином. Згідно ж зі ст. 12 КК України зґвалтування є злочином середньої тяжкості, адже за його вчинення передбачено покарання строком до п'яти років позбавлення волі. Тяжким злочином є зґвалтування, вчинено повторно або особою, яка вже вчиняла злочин, передбачений ст.ст. 153-155 КК, а особливо тяжким – зґвалтування вчинене групою осіб, зґвалтування неповнолітньої або малолітньої особи або таке, що спричинило тяжкі наслідки. Однак це не відповідає ст. 3 Конституції України, згідно з якою найвищою соціальною цінністю є не лише життя, але й здоров'я, честь, гідність, недоторканість

особи. Згвалтування порушує всі зазначені цінності одночасно, тому визнання його таким, що становить середню тяжкість, не має достатнього обґрунтування. З урахуванням ст. 3 Конституції України особа має право захищатися від згвалтування всіма можливими діями. До речі, за санкцією згвалтування прирівнюється, наприклад, до навмисного вбивства у стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК). Отже, слід визнати правомірним убивство гвалтівника з метою не допустити реалізації його намірів [1].

Наприклад, за ч. параграф. 35.15 штату Нью-Йорк особа має право застосовувати смертельну фізичну силу, якщо вона розумно вважає, що інша особа застосовує або незабаром буде застосовувати смертельну фізичну силу, вчиняє або намагається вчинити викрадення людини, згвалтування, пограбування [2, с. 122].

Самозахист життя та тілесної недоторканності може здійснюватися також діями у стані крайньої необхідності.

Німецьке цивільне укладення, наприклад, розрізняє дії у стані крайньої необхідності, спрямовані проти речі, яка становить загрозу (п. 228), та дії, спрямовані на чуже майно, яке загрози не становить (п. 904). Специфіка першого випадку полягає у тому, що на особу не покладається обов'язок відшкодувати заподіяну підчас цього шкоду. Так, якщо був убитий собака, який намагався завдати фізичної шкоди особі, то його власник не має права на компенсацію, за винятком, якщо особа, яка діяла у стані крайньої необхідності, сама винна у створенні небезпеки (дражнила собаку). Якщо ж загроза мала інші джерела (наприклад, життю екіпажу загрожував шторм) та особі заподіюється шкода (викидається за борт вантаж), то остання має право на відшкодування. Має право на відшкодування збитків володілець корови, яка опинилася на вузькій гірській стежці та була вбита іншою особою, оскільки обійти її не було можливості. У цьому випадку загроза надходила не від корови, а із ситуації, яка склалася [3, с. 443].

Об'єктом самозахисту може бути і право на таємницю особистого життя.

Оскільки особливістю таємниці особистого життя є те, що у разі розголошення відомостей, які становлять таємницю, вона вже не може бути відновленою, тобто благо буде втраченим, і з огляду на те що порушник має вибір власноруч засвітити плівку чи зазнати примусових заходів, дії, необхідні та достатні для унеможливлення порушення права на таємницю приватного життя (знищення зображення на плівці), слід визнати правомірним, а отже, опір порушника таким діям є протиправним.

Що ж до можливої шкоди під час необхідної оборони від намагань незаконно отримати інформацію про особисте життя (викрадення приватних записів і т. ін.), то особа може з метою припинення посягання заподіяти порушнику як майнову шкоду у великих розмірах, так і тілесні ушкодження, у тому числі й середньої тяжкості, якщо це дійсно необхідно (адже санкції за порушення недоторканості таємниці особистого життя (ст. 182 КК), навмисне знищення майна у великих розмірах (ст. 194 КК), заподіяння легких тілесних ушкоджень (ст. 125 КК) та ушкоджень середньої тяжкості (ст. 122 КК) є майже однаковими) [1]. Але заподіяння тяжких тілесних ушкоджень чи смерті за відсутності небезпеки для життя чи здоров'я буде неправомірним.

Особисте життя може бути захищене й іншими заходами самозахисту. Так, якщо виявляється підвищений інтерес до особистого життя особи шляхом спостереження за нею в її власному маєтку, можна збудувати стіну або насадити кущі.

Викладене дає підставу для висновку про те, що об'єктами самозахисту можуть бути, зокрема, такі особисті немайнові права, як право на життя, свободу, особисту недоторканність, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, право на недоторканість особистого та сімейного життя, право на повагу честі, гідності, на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на недоторканність житла, право на свободу пересування. Ці права можуть бути захищені за допомогою необхідної оборони. При цьому заподіяння смерті чи тяжких тілесних ушкоджень є правомірним лише у разі наявності загрози для життя чи здоров'я (за винятком незначної шкоди) людини чи намагань її згвалтувати, а також посягань із проникненням у житло, посягань озброєної особи чи кількох осіб. Самозахист особистих немайнових прав та інтересів може відбуватися за допомогою й інших дій, зокрема, дій у стані крайньої необхідності, самостійного спростування неправдивої інформації, використання учасниками товариства, які мають певну кількість голосів, права на скликання позачергових зборів товариства та проведення реєстрації учасників цих зборів тощо.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України К. – 2014. – Видавець ПАЛИВОДА А.В. – 176 с.
2. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англия, Франция, Германия, Япония): Сборник законодательных материалов / Под ред. И.Д. Козочкина. – М. : Статут, 1999. – 768 с.
3. Эннекцирус Л. Курс Германского гражданского права / Пер. с нем. – М. : 1950. – Полутом 2. – 622 с.

Савінова Т.М.

студентка,

Слідчо-криміналістичний інститут

Науковий керівник: Домашенко М.В.

доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИКУ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ

Проблема компенсації моральної шкоди є однією з найбільш дискусійних у сучасній науці цивільного права. Новизна норм, що регулює подібні відносини, суперечливість судової практики зумовлюють прогалини в чинному цивільному законодавстві і недоліки практики застосування такого правового інституту щодо критеріїв визначення розміру компенсації моральної шкоди та недосконалість механізмів компенсації. Тому вирішення